УДК 378.147:81’243

Світлана Шевченко,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Таврійський державний агротехнологічний університет,
ORCID ID 0000-0001-6338-1187

Ірина Кривонос,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Таврійський державний агротехнологічний університет,
ORCID ID 0000-0001-7079-5150

САМОСТІЙНА РОБОТА У НЕМОВНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті йдеться про те, що основною метою самостійної роботи студентів немовних закладів вищої освіти під час вивчення іноземної мови є формування самостійності мислення, розвиток пізнавальних інтересів, логіки, творчих та комунікативних навичок. Наголошено: вміння самостійно працювати з навчальним матеріалом, засвоювати його, а потім вміло застосовувати на практиці або в житті є передумовою підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців на світовому ринку праці. Стверджується, що формування самостійності студентів може бути забезпечено шляхом грамотної організації самостійної роботи в аудиторний та позааудиторний час. Розглянуто такі аспекти, як: форми, завдання та принципи самостійної роботи. У статті наведено приклади з досвіду організації самостійної роботи для навчання прийомам самостійності студентів немовних закладів вищої освіти під час вивчення іноземної мови.

Ключові слова: *самостійна робота, форми, завдання і принципи самостійної роботи, процес організації самостійної роботи.*

Постановка проблеми. Самостійна робота студентів є однією з форм організації освітнього процесу у закладі вищої освіти (ст. 50 Закону України «Про вищу освіту» [1]), яка передбачає максимальну активність студентів у різних аспектах навчальної діяльності, зокрема організації розумової праці, пошуку необхідної інформації, участі у науково-дослідній роботі, олімпіадах, конференціях тощо. Уміння аналізувати та осмислювати навчальний матеріал, самостійно працювати з ним і засвоювати та, як наслідок, уміти застосувати отримані знання на практиці, або у власному житті є основною передумовою ефективного формування у студентів професійної самостійності.

Визнано, що організація самостійної роботи під час оволодіння іноземною мовою посідає сьогодні важливе місце у системі вищої освіти. Актуальність оволодіння навичками самостійно виконувати роботу в

аудиторний та позааудиторний час зумовлено необхідністю оптимізувати процес навчання, тобто органічно переформувати зусилля кожного слухача, передбачити результати діяльності як окремого студента, так і всієї групи з метою отримання максимального навчального ефекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість розвитку самостійності слухачів різного віку було відображено у наукових працях класиків педагогіки і психології: Ж. Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Ф. А. Дістервега та ін.

Різні аспекти самостійної роботи студентів проаналізовано у дослідженнях багатьох учених і методистів: А. М. Алексюка, В. І. Бурака, В. А. Козакова, О. Г. Мороза, П. І. Підкасистого, О. М. Біляєва, К. М. Плиско, М. І. Пентилюк та ін.

Питанню самостійної роботи під час вивчення іноземної мови присвячено праці Н. С. Журавської, С. Г. Заскалєти, Л. В. Онучак, Х. Купера, Л. Пеінтера та ін. Отже, вважаємо доцільним та актуальним дослідження головних складових організації самостійної роботи студентів немовних закладів вищої освіти у процесі вивчення іноземної мови.

Видатний український учений С. У. Гончаренко у педагогічному словнику пропонує таке визначення самостійної роботи: «Самостійна навчальна робота учнів – різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності школярів, яка здійснюється ними на навчальних заняттях або дома за завданнями вчителя, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі, самостійного виконання різних пізнавальних завдань, застосування раніше засвоєних знань» [2, с. 297].

У дослідженнях з питання організації самостійної роботи студентів запропоновано такі визначення цього поняття:

– одна з головних умов глибокого і міцного оволодіння знаннями; сприяє розвитку творчої активності студента, зв’язку знань і вмінь із практикою [3, с. 156];

– діяльність студентів, що відбувається без посереднього керівництва викладача, хоча спрямовується й організовується ним [4];

– вищий тип навчальної діяльності, що потребує достатнього рівня самосвідомості, рефлективності, самодисципліни, відповідальності, який задовольняє процес самовдосконалення та розуміння [5, с. 223].

Вивчення наукових праць В. І. Бурака, А. М. Алексюка, П. І. Підкасистого та інших дослідників, присвячених питанням самостійної роботи, дає змогу виділити такі основні ознаки поняття «самостійна робота»:

– наявність певного завдання, яке вимагає самостійного виконання;

– відсутність безпосередньої участі викладача в цьому завданні;

– наявність спеціально відведеного часу для виконання цього завдання;

– наявність опосередкованого управління викладачем пізнавальною діяльністю студентів;

– наявність певної мети самостійної роботи.

Узагальнюючі згадані визначення, вкажемо, що самостійну роботу вважають методом навчання і самоосвіти, дидактичним зв’язком різних методів між собою. Самостійна робота – важливий фактор теоретичної і практичної підготовки студента до майбутньої діяльності, формування необхідних знань, умінь, навичок, морально-психологічних якостей.

У спонуканні студентів до самостійності В. М. Жуковський та К. В. Сімак запропонували декілька підходів. Їх застосовують викладачі кафедри «Іноземні мови» Таврійського державного агротехнологічного університету. Це такі підходи:

– системний, за якого самостійну роботу студента розглядають у співпраці з викладачем, у зв’язку аудиторної і самостійної роботи, через взаємопов’язаний розвиток різних видів мовленнєвої діяльності;

– діяльнісний, за якого самостійна робота студента спрямовує його до активної мовної та мовленнєвої діяльності, роботи зі словниками, глосаріями

та довідковою літературою, використання активних та інтерактивних методів самостійної навчальної діяльності;

– комунікативний, за якого самостійна робота передбачає підготовку студента до комунікативної діяльності та її реалізації під час самостійної роботи;

– особистісний, за якого враховується мотиваційна сфера студентів та їх індивідуально-психологічні особливості під час роботі з навчальними матеріалам;

– культурологічний, за якого у процесі самостійної роботи студент має глибше пізнати культуру країни, мова якої вивчається, через використання автентичних навчальних матеріалів [6, с. 142].

У дослідженнях В. М. Жуковського, О. Г. Мороза, К. М. Плиско стверджується, що головний сенс самостійної роботи студента навчального закладу полягає в тому, щоб навчитися розуміти сутність досліджуваних проблем, встановлювати співвідношення і зв’язок понять різних наук, вміти аналізувати різні складові тієї чи іншої галузі знань і, як наслідок, робити узагальнення і висновки. Самостійна робота студентів необхідна не лише для оволодіння іноземною мовою, й для формування навичок самостійної роботи в навчальній, науковій та професійній діяльності, які є необхідними у вищій школі для формування здібності приймати на себе відповідальність за якість засвоєння навчальним матеріалом, самостійно вирішувати проблему підвищення рівня володіння мовою.

Мета статті – розглянути основні складові самостійної роботи в аудиторний та позааудиторний час, яка є обов’язковим видом навчальної діяльності студентів.

Для того щоб отримати максимальну віддачу від самостійної роботи необхідно правильно визначити цілі, зміст, методи та форми організації процесу навчання, які відіграють важливу роль у становленні особистості, сприяють підвищенню інтелектуального і творчого потенціалу студентів, розвитку аналітичного мислення та самостійності у процесі накопичення

знань. Досвід роботи авторів статті доводить, що результативність процесу навчання значною мірою залежить від правильної організації самостійної підготовки, яка є обов'язковою умовою, логічним продовженням і закріпленням аудиторної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Самостійна робота є важливою складовою і основою для підготовки майбутнього фахівця. Самостійне вивчення іноземної мови дає змогу вирішувати такі завдання:

- удосконалення знань, умінь і навичок, набутих на практичних заняттях на попередньому етапі навчання;
- розширення культурологічного світогляду студентів;
- розвиток творчих здібностей, автономії, естетичних смаків.

Ми погоджуємося з тим, що ефективність освітньої діяльності залежить від готовності студента до самостійного вивчення та його індивідуальних якостей. Як вказує А. М. Алексюк, здатність до самоосвіти є однією з найважливіших передумов не тільки успішного набуття знань іноземної мови, а й формування навичок самонавчальної діяльності в цілому [7].

Самостійна робота з англійської мови у немовному закладі вищої освіти охоплює підготовку до практичних занять, формування навичок перекладу оригінальної фахової літератури, поповнення лексичного запасу та вдосконалення знань з граматики, виховання толерантних міжкультурних взаємин та підготовки слухачів до вільного спілкування англійською мовою в різних соціальних ситуаціях. Зазвичай на другому етапі вивчення іноземної мови самостійна робота має науково-пошуковий характер, коли студентів залучають до участі у наукових конференціях, які проводять англійською мовою, або до написання наукових статей та тез.

Розрізняють декілька форм самостійної роботи у процесі вивчення іноземної мови у вищій школі:

- аудиторна під керівництвом викладача (на практичних та лабораторних заняттях);

– позааудиторна з викладачем (консультаційні години з підготовки до аудиторних занять);

– позааудиторна без участі викладача (вивчення теорії, виконання домашніх вправ, читання фахової літератури тощо).

Вважаємо, що для активізації самостійної роботи студентів з будь-якої дисципліни важливе значення має наявність стійкої мотивації. Доведено, що студенти належать до вмотивованої категорії користувачів іноземних мов. Вони чітко розуміють, що володіння іноземною мовою – шлях знайти кращу роботу, нових друзів, нові перспективи на майбутнє. Отже, одним із мотиваційних факторів, що сприяє ефективній самостійній роботі, є готовність до подальшої професійної діяльності.

В організації самостійної роботи студентів А. В. Котова та Р. Л. Туренко значущими вважають такі принципи: активності студентів; індивідуалізації навчання; доступності навчального матеріалу; чіткості та визначеності завдань; наочності; систематичності та послідовності у формуванні навичок самостійної роботи; свідомості та самостійності навчання; зв’язку із життям [8].

Розглянемо кожний з цих принципів на прикладах з практичного досвіду їх використання.

Для забезпечення принципу активності важливим є врахування вікових особливостей студентів, їх аналітичних здібностей та рівня володіння англійською мовою. На першому етапі вивчення іноземної мови позааудиторна самостійна робота передбачає ознайомлення з новою лексикою та виконання вправ на закріплення лексичного та граматичного матеріалу. На другому етапі вже більшого значення набуває самостійна робота студентів навчально-пошукового або науково-пошукового характеру: підготовка доповідей та виступи на конференціях, робота з автентичними джерелами інформації тощо [9, с. 236].

Під час організації позааудиторної самостійної роботи принцип активності передбачає попереднє ознайомлення з матеріалом, який

заплановано опрацювати, що безумовно сприяє кращому усвідомленню студентами шляхів до отримання нових знань. Викладачі – розробники робочих програм з дисципліни «Іноземна мова за фаховим спрямуванням» кафедри «Іноземні мови» Таврійського державного агротехнологічного університету (ТДАТУ) планують двічі на семестр таку форму роботи як «Самостійне позааудиторне читання». Студентам надають завдання загальним обсягом 12000 д.з., яке вони опрацьовують вдома протягом п’яти тижнів. Після цього на занятті викладач здійснює контроль сформованості лексико-граматичних вмінь на основі змісту опрацьованого завдання, перевіряючи навички усного перекладу, аналітичне читання, формулювання власних висновків, складання фахових глосаріїв.

Під час організації аудиторної самостійної роботи активність студентів виявляється у проведенні різноманітних дидактичних ігор англійською мовою, які сприяють опануванню навичок спілкування іноземною мовою, правильного висловлювання, аргументування або відстоювання власної думки та фаховому становленню студентів. Зазначимо, що активізація самостійної роботи студентів у цьому разі залежить від того, якою мірою актуальною та цікавою для них є запропонована ситуація. Така діяльність забезпечує опанування навичок синтезувати, аналізувати, узагальнювати матеріал без допомоги викладача чи іншого студента, що є вкрай необхідним для майбутніх професіоналів будь-якої спеціальності.

На першому та другому етапах навчання на заняттях з іноземної мови викладачі кафедри «Іноземні мови» ТДАТУ можуть залучати студентів до психотехнічних ігор, які допомагають зняти мовленнєвий бар’єр під час спілкування. Психотехнічні ігри можна використовувати також і для презентації певної лексики, фразеологічних зворотів, граматичних структур. Досвід показує, що ознайомлення та засвоєння нових структур або лексичної єдності на емоційному фоні та у зв’язку з виконанням певних дій активізує мислення, сприйняття та засвоєння, тому що емоції безпосередньо впливають на перцептивні процеси, фільтрують інформацію, яку людина отримує за

допомогою органів чуття, активно втручаються у процес їх подальшого оброблення. Самостійна підготовка до таких ігор потребує від учасників знань лексики для опису різних емоцій, зовнішності. Підбір будь-яких ігор до занять з іноземної мови вимагає врахування ґендерного складу навчальної аудиторії, а отже індивідуального підходу до кожного студента, що є одним з принципів організації самостійної роботи [10].

Принцип індивідуалізації під час організації самостійної роботи з англійської мови у закладі вищої освіти спрямований на активну реалізацію процесу навчання на основі врахування можливостей та інтересів кожного студента, на відмінностей інтересів учасників навчання різної статі, ґендерних особливостей, враховуючи індивідуальні схильності студентів, їх внутрішню саморегуляцію навчальної діяльності, що дозволить працювати у зручному для студента режимі.

Маємо зазначити, що принцип індивідуалізації пов’язаний із виявом студентами самостійності щодо вибору шляхів розв’язання навчального завдання, можливості поглибленого вивчення одного з розділів англійської мови, що найбільш відповідає їхнім інтересам. Завдяки вибору відповідного режиму роботи, студенти отримують можливість навчатися у зручний для них час та концентрувати увагу на тих аспектах вивчення англійської мови, які потребують додаткового опрацювання [9].

Досвід роботи показує, що особливого значення під час реалізації завдань індивідуального підходу у процесі навчання набуває застосування технічних засобів для формування певних умінь і навичок самостійності студентів у пошуку, обробці та глибшому засвоєнню ними навчального матеріалу. До прикладу, використання платформи дистанційного навчання Moodle, яка має усі необхідні засоби для самостійного оволодіння іноземною мовою: засоби самонавчання, оцінювання навчальних досягнень, комунікації. Кожний студент може вивчати матеріал самостійно у зручний для нього час. Платформа Moodle дає змогу зробити дистанційний курс інтерактивним, що

сприяє розвитку творчих здібностей студентів, індивідуалізації та інтенсифікації навчання.

Використання вебквестів (webquest) у викладанні англійської – ще один приклад використання Інтернет-ресурсів для досягнення цілей принципу індивідуалізації навчання під час організації самостійної роботи студентів.

Вебквести можуть стосуватися окремої теми, навчального предмету або бути міжпредметними. Студенти спеціальності «Харчові технології» згаданого університету виконують завдання з вебквесту на другому етапі навчання курсу ESP (English for specific purposes – англійська для спеціальних цілей). Методичні розробки кафедри охоплюють завдання з вебквестів за фаховими темами. Зокрема, студенти вивчають тему «Етикетування продуктів харчування». Після опрацювання тексту, вправ та завдань розділу методичної розробки студенти вже обізнані щодо головних правил оформлення етикеток різних продуктів харчування. Для того, щоб детальніше ознайомитись з міжнародними або європейськими правилами етикетування продуктів харчування, викладач пропонує виконати завдання з вебквесту, що спрямовано на вилучення додаткової інформації та опанування міжнародних правил етикетування з подальшим використанням цього матеріалу у процесі формування грамотного фахівця харчових технологій міжнародного рівня. Наведемо приклад завдання з вебквесту:

Webquest

Search the Web for further details of Food Labeling Regulations. Report your findings to others in your group.

<u>These sites may help:</u>

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_food_labeling_regulations

https://www.food.gov.uk/business-guidance/packaging-and-labelling

http://ucfoodsafety.ucdavis.edu/Food_Processing/Labeling_Food_Products/

Студенти виконують запропоновані завдання вебквесту індивідуально або у мікрогрупах, а потім представляють їх в електронній (міні презентація), друкованій (постер або реферат) чи усній формах [11].

Для ефективної організації самостійної роботи А. В. Котова та Р. Л. Туренко пропонують застосовування принципів доступності навчального матеріалу, чіткості та визначеності завдань, які передбачають контроль за відповідністю змісту завдань для самостійної роботи вже сформованим знанням та вмінням студентів, дотримання таких правил, як поступовий перехід від легкого матеріалу до більш складного, від знайомого до незнайомого, контролюють обсяг завдань для самостійної роботи. Необхідність контролю обсягу знань пояснюється тим, що перевантаження студентів навчальними завданнями для самостійної роботи призводить до їх формального виконання та поверхового вивчення матеріалу [8].

Викладачі кафедри «Іноземні мови» ТДАТУ завжди керуються принципом доступності, добираючи той навчально-методичний комплекс для викладання дисциплін кафедри, який відповідає потребам слухачів та їх рівню володіння іноземною мовою. Тому серед груп студентів першого етапу навчання проводять вхідний тестовий контроль для подальшого визначення рівня складності навчальної літератури. У такий спосіб відбувається поступовий перехід від легкого матеріалу до більш складного, від рівня володіння іноземною мовою А2 до рівня В2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Принцип чіткості та визначеності завдань в ТДАТУ реалізується через положення. Будь-який навчальний заклад має визначену систему цілей і всю його діяльність спрямовано на їх досягнення. Якщо цілі визначено і чітко сформульовано, то вони стають могутнім інструментом підвищення ефективності навчання і реалізації цих знань в подальшому. В ТДАТУ розробляють положення для створення структурних підрозділів, комісій, що регулюють сукупність організаційних, трудових та інших відносин з конкретного питання. Викладачі кафедри проводять відбір навчального матеріалу за рівнями володіння студентами іноземною мовою, визначають цілі, завдання, вимоги та складають структуру дисципліни у робочій програмі з дисципліни «Іноземна мова», в методичних вказівках до

практичних занять та у методичних рекомендаціях до самостійної роботи студентів. Студенти постійно мають вільний доступ до цих матеріалів через навчально-інформаційний портал ТДАТУ.

Для ефективного самостійного оволодіння навчальним матеріалом велику роль відіграє принцип наочності, який сприяє формуванню більш точного уявлення про предмет, що вивчається, слугує сполучною ланкою між конкретним матеріалом та абстрактним. Доведено, що саме використання відеоматеріалів англійською мовою дозволяє активізувати самостійну роботу студентів за рахунок поєднання вербальних та невербальних засобів комунікації, професійної гри акторів, зміни сюжетної лінії тощо. На основі відеоматеріалів доцільно також розробити завдання, які сприятимуть розвитку логічного мислення студентів та їх мовленнєвої компетентності [9].

На заняттях другого етапу навчання курсу ESP враховують необхідність наочності фахової спрямованості для більш детального ознайомлення майбутніх фахівців тієї чи іншої галузі знань зі спеціальними темами. Зокрема, для студентів спеціальності «Агрономія» використовуються постери за такими темами: «Загальна будова рослини» («General plant organization»), «Хвороби та шкідники сільськогосподарських рослин» («Pest and disease control»), «Типи ґрунтів» («Types of soil») тощо. Для забезпечення зрозумілого сприйняття деяких тем використовують Mind maps (Асоціативні мапи) для кращого розуміння та запам’ятовування структури складних тем.

Значущу роль під час організації самостійної роботи студентів з іноземної мови відіграє принцип систематичності та послідовності у формуванні навичок самостійної роботи, який зорієнтований на дотримання логічного порядку та послідовності у вивченні матеріалу. Систематичність самостійної роботи передбачає врахування логічної структури курсу, а послідовність – визначення оптимального порядку виконання завдання. Недотримання цього принципу призводить до нерозуміння навчального матеріалу або ускладнює його засвоєння.

Основу принципу самостійності становить дидактична психологічна закономірність про те, що справжню сутність освіти людини складають самостійно й глибоко осмислені теоретичні знання, освоєні вміння й практичні навички, надбані у процесі власної активної пізнавальної діяльності. Реалізація принципу самостійності передбачає не тільки осмислення і засвоєння студентами знань, умінь і навичок, а й оволодіння ними також методів самостійного здобуття знань, умінь і навичок для подальшого самостійного навчання [12].

Викладачі кафедри «Іноземні мови» ТДАТУ активно залучають студентів до участі у різних заходах, що допомагає їм розкрити свій творчий потенціал, поглибити вже набуті знання та досягти певних цілей самовдосконалення. Щорічно студентам пропонують участь у І етапі Всеукраїнської олімпіади з іноземних мов серед студентів немовних ЗВО, конкурсах есе за певною темою, різноманітних вікторинах та тематичних конкурсах постерів.

Принцип зв’язку із життям вимагає оптимального нормування самостійної роботи студентів, що має відображатися у врахуванні ступеня складності завдання. Саме тому важливим завданням викладача, який є також і методичним керівником самостійної роботи студентів, є ефективне її планування і методичне забезпечення. Під час виконання домашніх завдань здійснюється підготовка студентів до індивідуальної, парної або групової мовленнєвої діяльності. Згідно з робочими програмами дисциплін кафедри «Іноземні мови» ТДАТУ самостійна робота студентів поділяється на підготовку до практичних занять, поточного та модульного контролю, самостійного позааудиторного читання, міні-презентації у форматі публічної доповіді. Підготовка до кожного виду діяльності потребує певного часу залежно від складності завдання. Час на підготовку самостійної роботи визначає автор робочої програми, тобто викладач дисципліни.

Раціональна організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних форм та сучасних технологій дає змогу не тільки

інтенсифікувати роботу в якісному засвоєнні навчального матеріалу, а й закладає основи подальшої постійної самоосвіти та самовдосконалення, а інформаційно-освітнє середовище, яке створюється за допомогою інтеграції сукупності програмно-апаратних та традиційних форм навчання визначає самостійну роботу студента як більш незалежну, пріоритетну та творчу [8].

Під час організації контролю самостійної роботи у немовному закладі вищої освіти переважає, зазвичай, контроль у формі обміну думками між викладачем і студентом у рівноправному діалозі. Студент передає інформацію про свої шляхи пошуку викладачу і може конкретизувати проблеми, що виникли під час цього пошуку. А викладач тим часом уточнює варіації шляхів, визначає помилки, неточності, щоб спрямувати дії на правильне вирішення проблем. Такий діалог не є контролем, він фактично поєднує переваги контролю за процесом і контролю за результатом, а ще й долає їх обмеженість. Тому під час організації самостійної роботи студентів доцільно використовувати такі технології контролю, які були б орієнтовані на кінцеву мету навчання, що задана кваліфікаційною характеристикою фахівця. Ми погоджуємося з В. К. Буряком, який стверджує, що науково обґрунтований контроль самостійної роботи має приводити до встановлення зворотного зв’язку між викладачем і студентом. Наявність такого зв’язку надає можливість оцінити динаміку засвоєння навчального матеріалу для цієї роботи на основі аналізу результатів контролю, вносити відповідні корективи в організацію самостійної роботи студентів [13].

Важливим для викладання курсу професійної освіти ESP у вищій школі є навчання студента опановувати професійну термінологію, оперувати спеціальною термінологією, аргументовано висловлювати власну думку, аналізувати факти, опановувати та вміти дискутувати. У зв’язку з цим, значущості набуває самостійна робота з додатковими джерелами (глосаріями, енциклопедіями, словниками, базами даних), що забезпечує можливість зіставлення матеріалу, узагальнення, порівняння, аналізу, класифікації.

Складання та використання фахових глосаріїв є одним з головних методичних прийомів для забезпечення самостійності студентів під час оволодіння нових лексичних одиниць або спеціальних термінів поза межами аудиторії. Складені глосарії є навчальними і охоплюють тільки ті лексичні одиниці, які вміщують матеріали навчального посібника, який студенти використовують поза аудиторією.

Викладачі згаданої кафедри працюють над складанням та вдосконаленням навчальних глосаріїв з англійської, німецької, французької та латинської мов для вивчення активного мінімуму з екології, агрономії, енергетики, механіки, економіки, тощо. Глосарії складають з різної кількості термінів, залежно від спеціальності. Наявні глосарії двомовні (іноземна мова – рідна мова) та одномовні, в яких тлумачення терміну виражено синонімами та більш простими словами ніж основний термін, але іноземною мовою. Лексичні одиниці студенти засвоюють під час аудиторної роботи під керівництвом викладача та під час позааудиторного самостійного читання. Після засвоєння певної кількості термінологічних одиниць студент зможе вилучати більше наукової інформації з фахових текстів, робити аналіз та узагальнення. Складання термінологічних словників з кожної спеціальності є необхідною умовою активізації у текстах та вправах найбільш вживаних термінів [14].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Навчальний матеріал засвоюється краще, а навички пізнавальної діяльності формуються у студентів інтенсивніше саме під час самостійної роботи. Водночас зазначимо, що саме цей вид діяльності викликає у студентів багато труднощів, які можуть блокувати процес внутрішньої мотивації та самовдосконалення.

Тому для усунення труднощів під час аудиторної або позааудиторної самостійної роботи, а також для підвищення її продуктивності викладачі дисциплін закладів вищої освіти мають враховувати психолого-педагогічні умови організації самостійної роботи, а саме:

– форми самостійної роботи, через які відбувається вмотивованість навчально-пізнавальної діяльності студентів;

– принципи самостійної роботи;

– завдання і шляхи реалізації професійно-комунікативної компетентності студентів;

– контроль досягнень з дисципліни слухачів курсу, як реалізацію форм, принципів та завдань самостійної роботи.

Практика впровадження самостійної роботи у навчальний процес закладів вищої освіти підтверджує, що з використанням інноваційних форм та сучасних технологій раціональна організація самостійної роботи студентів дає змогу не тільки інтенсифікувати роботу в якісному засвоєнні навчального матеріалу, а й закладає основи подальшої постійної самоосвіти та самовдосконалення, а інформаційне та освітнє середовище, яке створюється за допомогою програмно-апаратних та традиційних форм навчання визначає самостійну роботу студента як більш незалежну, пріоритетну та творчу.

Як зазначено, доцільно та ефективно скоригована організація самостійної роботи студентів сприяє формуванню творчої особистості. Форми, принципи та завдання самостійної роботи сприяють поглибленню і розширенню знань, формуванню інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвитку пізнавальних здібностей. Студент має усвідомлювати доцільність своєї діяльності, під час якої він виконує самостійну роботу. Тільки за цих умов самостійна робота студентів стає активною та ефективною.

У подальшому плануємо більш ґрунтовно вивчити та проаналізувати зазначені форми, завдання та принципи організації самостійної роботи на прикладі вивчення іноземної мови та визначити умови її ефективної організації в немовному закладі вищої освіти. Перспективними напрямами досліджень вважаємо використання інформаційно-комунікаційних технологій у самостійній роботі студентів для підвищення її ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головко. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
3. Дроздова І. П. Університетська освіта: навч. посібник. Харків, 2013. 212 с.
4. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / За заг. ред. О. Г. Мороза. Київ: НПУ, 2003. 267 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посібник / За ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2015. 320 с.
6. Жуковський В. М., Сімак К. В. Роль самостійної роботи студентів першого курсу у процесі формування професійної мовленнєвої компетентності під час підготовки бакалаврів мовних спеціальностей. Наукові записки. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Нац. університету «Острозька академія», 2016. Вип. 60. С. 141–144.
7. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підруч. для студ., аспірантів та молодих викл. вузів. Міжнар. фонд «Відродження». Київ: Либідь, 1998. 557 с.
8. Котова А. В., Туренко Р. Л. Принципи організації самостійної роботи студентів та вимоги до її проведення. Науковий журнал «Science Rise» №10/5(15)2015 / за ред. М. А. Георгіянц. Х.: НВП ПП «Технологічний Центр», 2015. С. 75–77.
9. Лекції з педагогіки вищої школи : навч. посіб. / за ред. В. І. Лозової. Харків: ОВС, 2006. 296 с.
10. Шевченко С. П. Гендерный аспект психотехнических игр в обучении иноязычному общению. Современные проблемы и перспективы развития науки и образования. По материалам II Межд. научно-практ. конф. 15–17 апреля 2013 года. Научный журнал «Аспект». Донецк, 2013. Вип. 5 (Т.2). С. 29–33.
11. Шевченко С. П. Використання вебквестів на заняттях з іноземної мови. Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полі етнічному суспільстві. За матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції 6–7 листопада 2014 р. Мелітополь, 2014.
12. Бурак В. Самостійність навчання як сучасний дидактичний принцип. Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технічної освіти. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 4 (II). С. 11–16.
13. Буряк В. К. Керування самостійною роботою студентів. Вища школа: наук.-практ. видання / за ред. Ніколаєнко С.М. Київ: Знання, 2001. № 4–5. С. 48–52.
14. Шевченко С. П. Міжпредметні зв'язки та використання глосаріїв агробіологічних термінів. Іноземні мови як засіб реалізації міжпредметних зв'язків у професійній підготовці майбутніх аграріїв. Тези доповідей Міжн. наук.-практ. конференції 26–27 жовтня 2012. Біла Церква, 2012. С. 62–63.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2019

Svitlana Shevchenko, Iryna Kryvonos. Self-study work in a non-linguistic university in the process of foreign language learning

The main purpose of this work is to highlight that self-study work of non-linguistic universities' students in the process of foreign language learning is the formation of independent thinking, cognitive interest development, logic, creative and communication skills improvement. The main tasks of any high educational establishment are to encourage its learners to work independently with educational material, to assimilate it, and then skillfully applied in practice or in the life. Individual and creative way of thinking is very important for improving the competitiveness of future specialists in the global labor market through the development of their own and professional skills. The increasing of the students' independence can be realized only through the competent organization of self-study work in the classroom and during out-of-class

time, taking into account its main constituent aspects, namely: forms, tasks and principles. This article contains theoretical and practical justification of the importance and feasibility of self-study work applying in the classroom and during out-of-class time with educational material. The examples of methodological techniques and tasks of the article were applied by the authors. This experience proves that forms, tasks and principles of self-study work when learning a foreign language teaches students of non-linguistic universities to be independent, creative and highly motivated in the formation of an educated person.

Keywords: *self-study work, forms, tasks and principles of self-study work, the process of self-study work organizing.*

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro vyschu osvitu». Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2014. № 37–38 [in Ukrainian].
2. Honcharenko S. U. Ukrainskii pedagogichnyi slovnyk/ Semen Honcharenko; [gol. red. S. Holovko]. Kyiv: Lybid', 1997. 373 s. [in Ukrainian].
3. Drozdova I. P. Universytets'ka osvita: navch. posibnyk. Kharkiv, 2013. 212 s. [in Ukrainian].
4. Moroz O. H., Padalka O. S., Yurchenko V. I. (2003) Pedahohika i psykholohiia vyschoi shkoly: navch.posib. / Za zah. red. O. H. Moroza. Kyiv: NPU, 267 s. [in Ukrainian].
5. Slovnyk-dovidnyk z ukrains'koi lingvodydaktyky: navch. posibnyk/ Za red. M. I. Pentyliuk. K.: Lenvit., 2015. 320 s. [in Ukrainian].
6. Zhukovs'kyj V.M., Simak K. V. (2016) Rol' samostijnoi roboty studentiv pershoho kursu u protsesi formuvannia profesijnoi movlennievoi kompetentnosti pid chas pidhotovky bakalavriv movnykh spetsial'nostej. Naukovi zapysky. Seriia «Filolohichna». Ostroh: Vyd-vo Nats. universytetu «Ostroz'ka akademiia», Vyp. 60. S. 141–144 [in Ukrainian].
7. Aleksiuk A. M. (1998) Pedahohika vyschoi osvity Ukrainy. Istoriia. Teoriia: pidruch. dlia stud., aspirantiv ta molodykh vykl. vuziv. Mizhnar. fond «Vidrodzhennia». Kyiv: Lybid', 557 s. [in Ukrainian].
8. Kotova A. V., Turenko R. L. (2015) Pryntsypy orhanizatsii samostijnoi roboty studentiv ta vymohy do ii provedennia. Naukovyj zhurnal «ScienceRise» №10/5(15)2015 / za red. M. A. Heorhiiants. Kh.: NVP PP «Tekhnolohichnyj Tsentr», S.75–77 [in Ukrainian].
9. Lektsii z pedahohiky vyschoi shkoly (2006): navch. posib. / za red. V. I. Lozovoi. Kharkiv: OVS, 296 s. [in Ukrainian].
10. Shevchenko S. P. (2013) Hendernyj aspekt psykhotekhnycheskykh yhr v obuchenyy ynoiazychnomu obschenyiu. Sovremennye problemy y perspektyvy razvytyia nauky y obrazovanyia: po materyalam II Mezhd.nauchno-prakt.konf. 15–17 aprelia 2013 hoda. Nauchnyj zhurnal «Aspekt». Donetsk, Vyp. 5 (T.2). S. 29–33 [in Russian].
11. Shevchenko S. P. (2014) Vykorystannia vebkvestiv na zaniattiakh z inozemnoi movy Aktual'ni problemy funktsionuvannia movy i literatury v suchasnomu poli etnichnomu suspil'stvi: za materialamy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 6–7 lystopada 2014 r. Melitopol' [in Ukrainian].
12. Burak V. Samostiinist' navchannia yak suchasnyi dydaktychnyi pryntsyp/ V. Burak// Naukovi zapysky. Seriia: Problemy metodyky phizyko-matematychnoii I tekhnichnoii osvity. Kirovograd: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2013. Vyp. 4 (II). S. 11–16 [in Ukrainian].
13. Buriak V. K. (2001) Keruvannia samostijnoiu robotoiu studentiv. Vyscha shkola: nauk.-prakt.vydannia / za red. Nikolaienko S. M. Kyiv: Znannia, № 4–5. S. 48–52 [in Ukrainian].
14. Shevchenko S. P. (2012) Mizhpredmetni zv'iazky ta vykorystannia hlosariiv ahrobiolohichnykh terminiv. Inozemni movy iak zasib realizatsii mizhpredmetnykh zv'iazkiv u profesijnij pidhotovtsi majbutnikh ahrariiv: zb. tez dopovidej za materialamy Mizhn. nauk.-prakt. konferentsii 26–27 zhovtnia 2012. Bila Tserkva, S. 62–63 [in Ukrainian].